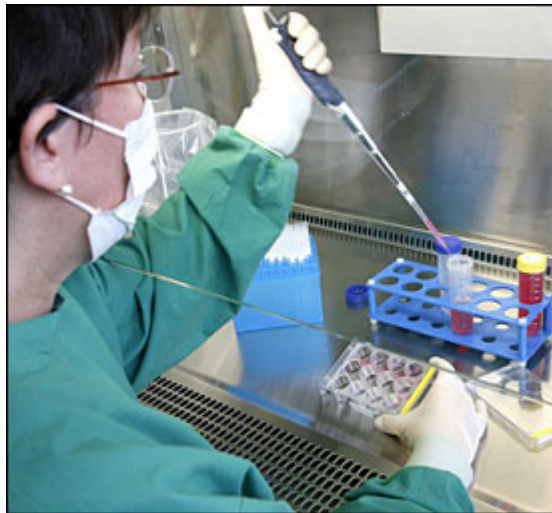

Ponedjeljak, 20. listopada 2008.

Svi kriminalci uskoro u bazi DNK

Važno je da postojeću bazu proširimo tako da je popunimo DNK-om svih pravomoćno osuđenih zatvorenika, ali i svih onih koji su počinili kazneno djelo u drugim državama, a došli su u Hrvatsku, kaže ministar obrazovanja, znanosti i športa Dragan Primorac

Hrvatska bi uskoro trebala dobiti DNK-bazu u kojoj će biti uzorci svih pravomoćno osuđenih osoba. Prije dvadesetak dana Ministarstvu pravosuđa je uvaženi forenzičar, ministar obrazovanja, znanosti i športa Dragan Primorac uputio prijedlog o DNK-bazama koji je izradila njegova skupina forenzičara u suradnji s vodećim američkim forenzičarima.

»Postojeći zakon o kaznenom postupku treba mijenjati«, kazao je ministar Vjesniku. Naime, Zakon trenutačno dopušta istražnom sucu da bez pristanka uzme DNK-uzorak osobi za koju se sumnja da je počinila kazneno djelo. No, isto ne vrijedi, odnosno biološki se uzorak ne može uzeti bez pristanka osobama koje su osuđeni kriminalci, od osoba koje su u nekoj drugoj zemlji počinile kazneno djelo te od osoba koje su u stanju neubrojivosti počinile kazneno djelo.

»Važno je da postojeću bazu proširimo tako da je popunimo DNK-om svih pravomoćno osuđenih zatvorenika, ali i svih onih koji su počinili kazneno djelo u dugim državama, a došli su u Hrvatsku«, kaže ministar Primorac. Uz to, treba promijeniti odredbu o duljini čuvanja DNK-uzoraka po kojoj se trajno čuvaju samo uzorci uzeti u Centru za kriminalistička vještačenja »Dr. Ivan Vučetić«, dok se svi ostali koji su uzeti u drugim forenzičnim laboratorijima čuvaju deset godina.

Baze takvog tipa sadrže DNK-profil kriminalaca, što je u kriminalističkoj istrazi dragocjeno. Među zemljama u Europi koje imaju takvu bazu su Velika Britanija, Francuska, Austrija, Njemačka, ali i Slovenija. Danas prekogranična razmjena DNK-uzoraka postaje svojevrsni standard u svijetu, no duljina čuvanja arhiviranih DNK-podataka različita je od države do države.

Francuska baza tako pohranjuje DNK-podatak zločinca 40 godina nakon odslužene kazne, nizozemska 20 godina ako je osoba osuđena na manju kaznu (do šest godina), odnosno 30 ako je za zločin izrečena kazna dulja od šest godina. Njemačka ima specifično zakonodavstvo, pa se podaci u bazi provjeravaju nakon 10 godina za odrasle, a nakon pet za maloljetne osobe i samo u slučaju ubojstva ili seksualnog delikta moguće je i neograničeno zadržavanje.

U Hrvatskoj za uvođenja DNK-baze ključno će biti tek promijeniti zakonski okvir. Naime, činjenica je da Hrvatska već ima osposobljenje stručnjake te svu potrebnu prateću tehnologiju. Visoke standarde u forenzičnoj genetici Hrvatska je dosegla ponajprije zbog potreba koje joj je nametnuo Domovinski rat. Tako je potreba za identifikacijom žrtava, koje se nisu mogle identificirati standardnim metodama, još 1993. godine pokrenula pitanje mogućnosti analize genetičkog materijala žrtve te usporedbe tih rezultata s genetičkim materijalom rodbine koja traga za svojim najmilijima. S vremenom se pak forenzička genetika razvila u rutinsku metodu koju se koristi i pri utvrđivanju očinstva te analizi bioloških tragova pronađenih na mjestu događaja. Važnost forenzične genetike u svakodnevnom radu danas je praktički nemjerljiva. Za pozitivno utvrđivanje identiteta osobe nama je dovoljno imati kap krvi, trag sline, dlaku ili pak neki drugi biološki materijal. Gledajući na razvoj forenzičke genetike do sada u Hrvatskoj nije pretjerano tvrditi da je to jedno od naših jačih područja, barem u njezinu medicinskim aspektu. Ali i nešto po čemu je Hrvatska prepoznatljiva u svijetu.

Rješenje za 45 posto slučajeva

Prema istraživanjima, kaže ministar Primorac, čuvanje uzoraka pokazuje da oko 20 posto osoba koje su u DNK-bazi počini čak 80 posto kaznenih djela. U Velikoj Britaniji, primjerice, zahvaljujući tome što je 2001. godine donesen zakon o trajnom čuvanju, do danas je otkriven 8251 profil osoba koje su počinile 13.700 kaznenih djela. Drugim riječima, zahvaljujući bazi, u toj se zemlji, ako postoji trag s mjesta zločina, riješi 45 posto slučajeva. Slična je situacija i u drugim državama koje imaju DNK-baze.

Forenzička, zatvorska i baza nestalih

Novi prijedlog sukladan je zakonskoj regulativi i kaznenoj praksi u SAD-u te nekim članicama Europske unije. Naime, temeljno je pitanje - čiji uzorak može ući u bazu podataka. Jedna od ključnih pretpostavki funkcioniranja modernog društva je sigurnost građana. Sukladno tome, neke države su odlučile da svakoga tko je počinio teško kazneno djelo, poput silovanja ili ubojstva, uvrštavaju u takve baze podataka. Novi prijedlog i razmišljanja idu u smjeru toga da se naprave tri zbirke DNK-profila - jedna je forenzička DNK-zbirka koju imamo, druga je DNK-zbirka osuđenih na zatvorsku kaznu, dok bi treća bila DNK-zbirka nestalih osoba.

Silvana Oruč Ivoš